

ANAYASA MAHKEMESİ KARARI

Esas Sayısı : 1976/41

Karar Sayısı : 1976/44

Karar Günü : 5.10.1976

İTİRAZ YOLUNA BAŞVURAN MAHKEME: Zeytinburnu Asliye 1. Hukuk Mahkemesi.

İTİRAZIN KONUSU: 15.5.1974 günlü, 1803 sayılı (Cumhuriyetin 50 nci Yılı Nedeniyle Bazı Suç ve Cezaların Affı Hakkında Kanun)un 16. maddesinin iptali istemidir.

I- OLAY:

İstiklâl savaşına katıldığından dolayı kendisine madalya beratı ve aylık bağlanan bir kişinin savaş sırasında firar ettiği anlaşıldığından 13.11.1974 günlü, 14100 sayılı kararname ile madalya vesikası iptal edilmiştir.

Hazinece, ilgiliye haksız olarak ödenmiş olan aylık tutarının geri alınması için dava açılmıştır.

Davalı vekilinin durumlarının 15.5.1974 gün ve 1803 Sayılı "Cumhuriyetin 50 nci Yılı Nedeniyle Bazı Suç ve Cezaların Affı Hakkında Kanun"un 16. maddesine girdiğini belirtmiştir. Mahkemece Af Yasasının söz konusu 16. maddesinin, esas yönünden Anayasanın başlangıç ilkelerine aykırı olduğu kanısına varıldığı ve ayrıca Anayasanın 92. maddesinin beşinci fıkrasına aykırı olarak yasalaştığı ileri sürülerek Anayasa Mahkemesine başvurulmuştur.

II- İTİRAZIN GEREKÇESİ:

İtirazın gerekçesinde özetle; maddenin Anayasanın Başlangıç ilkelerine aykırı düştüğü ve ayrıca biçim yönünden Anayasa'nın 92. maddesinin beşinci fıkrasına aykırı olarak yasalaştığı ileri sürülmüştür.

III- YASA METİNLERİ:

A- İptali istenen Yasa Maddesi:

İptali istenen 15.5.1974 günlü, 1803 Sayılı Yasanın 16. maddesi şöyledir:

Madde 16- İstiklâl savaşına katılmış olmaları nedeniyle 869 sayılı Kanun uyarınca İstiklâl madalyası ve 1005 Sayılı Kanun gereğince şeref aylığı almış olanlardan, çeşitli nedenlerde sonradan madalya beratı iptal edilmiş bulunanlara ödenmiş şeref aylıkları geri alınmaz. Geri alınmış şeref aylıkları Kanunun yürürlüğe girmesinden itibaren en geç 6 ay içinde sahiplerine geri verilir.

B- Dayanılan Anayasa Hükümleri:

Esas Sayısı : 1976/41
Karar Sayısı : 1976/44

1- Başlangıç:

“Tarihi boyunca bağımsız yaşamış, hak ve hürriyetleri için savaşmış olan;

Anayasa ve Hukuk dışı tutum ve davranışlarıyla meşruluğunu kaybetmiş bir iktidara karşı direnme hakkını kullanarak 27 Mayıs 1960 Devrimini yapan Türk Milleti;

Bütün fertlerini, kaderde, kıvançta ve tasada ortak bölünmez bir bütün halinde, millî şuur ve ülküler etrafında toplayan ve milletimizi, dünya milletleri ailesinin eşit haklara sahip şerefli bir üyesi olarak millî birlik ruhu içinde daime yüceltmeyi amaç bilen Türk Milliyetçiliğinden haz ve ilham alarak ve;

“Yurtta Sulh, Cihanda Sulh” ilkesinin, Millî Mücadele ruhunun, millet egemenliğinin, Atatürk Devrimlerine bağlılığın tam şuuruna sahip olarak;

İnsan hak ve hürriyetlerini, millî dayanışmayı, sosyal adâleti, ferdin ve toplumun huzur ve refahını gerçekleştirmeyi ve teminat altına almayı mümkün kılacak demokratik hukuk devletini bütün hukukî ve sosyal temelleriyle kurmak için;

Türkiye Cumhuriyeti Kurucu Meclisi tarafından hazırlanan bu Anayasayı kabul ve ilân ve Onu, asıl teminatın vatandaşların gönüllerinde ve iradelerinde yer aldığı inancı ile, hürriyete, adâlete ve fazilete âşik evlâtlarının uyanık bekçiliğine emanet eder.”

2- Anayasa'nın 92. maddesinin beşinci fıkrası şöyledir:

“Millet Meclisi, Cumhuriyet Senatosundan gelen metni benimsemezse, her iki Meclisin ilgili komisyonlarından seçilecek eşit sayıdaki üyelerden bir karma komisyon kurulur. Bu komisyonun hazırladığı metin Millet Meclisine sunulur. Millet Meclisi, karma komisyonca veya Cumhuriyet Senatosunca veya daha önce kendisince hazırlanmış olan metinlerden birini olduğu gibi kabul etmek zorundadır. Cumhuriyet Senatosunda üye tamsayısının salt çoğunluğu ile kabul edilmiş olan madde değişikliklerinde, Millet Meclisinin kendi ilk metnini benimsemesi için, üye tamsayısının salt çoğunluğunun oyu gereklidir. Bu halde açık oya başvurulur.”

C- İlgili Yasa Hükümleri:

30.5.1926 günlü, 869 sayılı Kanunun 2. ve 5. maddeleri şöyledir:

“Madde 2- 15 Mayıs 1355 tarihinden İzmir tarihi istirdadı olan 9 Eylül 1338 tarihine kadar millî orduda vazife almış berrî, bahrî, havaî ve jandarma erkân, ümera ve zabitanıyla mensubin ve memurin ve efradı askeriyeden elyevm müstahdem bulunan veyahut tekaüt istifa veya terhis suretiyle ordudan infikak etmiş olanlardan şimdiye kadar İstiklâl madalyası almamış bulunanlara ve şahadet veya vefat suretiyle üful eylemiş bulunanların ailelerine kırmızı şeritli istiklâl madalyası verilir. İstiklâli millî uğrunda fedayı hayat eden şehitlerin büyük oğluna yoksa büyük kızına, yoksa pederine, o da yoksa validesine, o da yoksa zevcesine verilir.”

“Madde 5- Hukuku medeniyeden iskat veya cinayetle mahkûm olanlarla casusluk yapan ve ordudan firar edenler ve alelittlak 25 Eylül 1339 tarihli kanunun birinci maddesine evfikan nisbeti askeriyesi kat'edilenler, ikinci madde hükmünden istifade edemezler.” (3. Tertip Düstur, Cilt 7, Sh. 1371).

IV- İLK İNCELEME:

Anayasa Mahkemesi içtüzüğü'nün 15. maddesi uyarınca 15.10.1976 günü yapılan ilk inceleme toplantısında, aşağıdaki hususlar üzerinde durulmuştur.

Anayasa'nın değişik 151. ve 22.4.1962 günlü, 44 sayılı Anayasa Mahkemesi'nin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 27. maddesi uyarınca bir davaya bakmakta olan mahkeme ancak o davada uygulayacağı bir kanun hükmünün iptali için itiraz yoluyla Anayasa Mahkemesine başvurabilir. İptali istenen yasa maddesi, madalya almağa hak kazanıp şeref aylığı bağlanmış kimselerden çeşitli nedenlerle sonradan madalya beratı iptal edilmiş olanlara ödenen şeref aylıklarının geri alınmayacağı hükmünü taşımaktadır. Davalıya, hak kazanmadığı halde, daha önce yanlışlıkla istiklâl madalyası verildiği ve buna dayanarak şeref aylığı bağlandığı anlaşılmış, ancak idarece yapılan inceleme sonunda madalya almaya hak kazanmadığı, Kurtuluş Savaşına katılmadığı saptanmıştır. Şu halde davalı baştan madalya ve şeref aylığı almayı hak etmiş değildir. 15.5.1974 günlü 1803 Sayılı Yasanın 16. maddesinde sözü edilen 30 Mayıs 1926 günlü 869 sayılı Yasanın 2. maddesinde istiklâl madalyası almaya hak kazananlar: (15 Mayıs 1335 tarihinden İzmirin tarihli istirdadı olan 9 Eylül 1338 tarihine kadar millî Orduda vazife almış...) kimseler olarak tanımlanmıştır. Bu hükümden yararlanamayan kimseler de ayrıca aynı Yasanın 5. maddesinde şöylece sayılmıştır: (Hukuku Medeniyeden iskat ve cinayetle mahkûm olanlarla casusluk yapan ve ordudan firar edenler ve alelîtlak 25 Eylül 1339 tarihli Kanunun birinci maddesine tevfikan nisbeti askeriyesi katedilenler, ikinci madde hükmünden istifade edemezler). Demek ki Kurtuluş Savaşına katılmamış ve Kıt'asından firar etmiş kimseler İstiklâl madalyası alma hakkını veren niteliklerden yoksundur. O halde davalının 869 sayılı Kanuna göre bir hak kazandığı söz konusu olmadığından sonradan aynı kanunun 5. maddesinde gösterilen nedenlerin doğmasıyla onu yitirdiği, ileri sürülemez. Böyle olunca 1803 Sayılı Af Yasasının itiraz konusu 16. maddesinin davada uygulama yeri yoktur. Davada uygulanma olanağı olmayan bir kanun hükmünün mahkemece iptali istenemez. İtirazın mahkemenin yetkisizliği nedeniyle reddi gerekmektedir.

Şevket Müftügil, Ziya Önel, Fahrettin Uluç, Muhittin Gürün, Lûtfi Ömerbaş ve Ahmet H. Boyacıoğlu bu görüşe katılmamışlardır.

SONUÇ:

Anayasa'ya aykırılığı ileri sürülen 15.5.1974 günlü, 1803 sayılı Yasanın 16. maddesi, itiraz yoluna başvuran Mahkemenin elindeki davada uygulanacak hüküm olmadığından Mahkemenin yetkisizliği nedeniyle itirazın reddine, Şevket Müftügil, Ziya Önel, Fahrettin Uluç, Muhittin Gürün, Lûtfi Ömerbaş ve Ahmet H. Boyacıoğlu'nun karşıoylariyle ve oyçokluğu ile;

5.10.1976 gününde karar verildi.

Başkan
Kâni VRANA

Başkanvekili
Şevket MÜFTÜGİL

Üye
Ahmet AKAR

Esas Sayısı : 1976/41
Karar Sayısı : 1976/44

Üye

Halit ZARBUN

Üye

Ziya ÖNEL

Üye

Abdullah ÜNER

Karşioy eklidir.

Üye

Ahmet KOÇAK

Üye

Şekip ÇOPUROĞLU

Üye

Fahrettin ULUÇ

Üye

Muhittin GÜRÜN

Üye

Lûtfi ÖMERBAŞ

Üye

Hasan GÜRSEL

Karşioy eklidir.

Üye

Ahmet Salih ÇEBİ

Üye

Nihat O.
AKÇAKAYALIOĞLU

Üye

Ahmet H. BOYACIOĞLU

Karşı görüş yazısı eklidir

KARŞI GÖRÜŞ VE DÜŞÜNCE YAZISI

Bu davada adı geçen kişiye 869 sayılı yasa uyarınca kırmızı şeritli İstiklâl Madalyası verilmişken, 13.11.1974 günlü ve 14100 sayılı kararname ile bu madalyanın verilmesine ilişkin belgelerin iptali yoluna gidilmiştir. Kararnamede bu işlemin nedeni “869 sayılı Kanunun 5 inci maddesinde yazılı suçları işlemiş buldukları veya durumları 2 nci madde şartlarına uymadığı tesbit edildiğinden evvelce verilmiş bulunan -78516- numaralı İstiklâl Madalyası vesikasının geri alınmasına” biçiminde açıklanmaktadır.

Esas Sayısı : 1976/41
Karar Sayısı : 1976/44

Maliye Hazinesi, Zeytinburnu Asliye Hukuk Mahkemesinde açtığı davada, haksız olarak ödenmiş bulunan aylık tutarının ilgiliden tahsilini istemiş; davalı vekili de bu paranın kendilerinden tahsiline 1803 sayılı Af Yasasının 16. maddesi hükmünün engellik ettiği savında bulunmuştur. Davacının iddiası ve davalı vekilinin savunması bu olunca, davayı gören mahkeme, bu davada 1803 sayılı yasanın 16. maddesi hükmünü uygulayarak ya davacıyı haklı görerek davayı kabul etmek yada davalıyı haklı bularak davayı reddetmek durumundadır. O halde bu davada anılan yasanın 16. maddesi hükmünün uygulanma durumunda bulunduğu açık ve seçik olarak ortadadır. Nitekim benzer bir olayda Anayasa Mahkemesinin verdiği 27.4.1972 günlü, 1972/1-20 sayılı kararda (Resmî Gazete, gün 8.10.1972, sayı 14330) “davada, davalı sürenin dolmuş olduğunu ileri sürmüş, davacı aksi iddiada bulunmuştur. Şu durum karşısında mahkeme işi önce bu iddialar yönünden incelemek zorundadır ve böylece itiraz konusu hükmü bakmakta bulunduğu davada uygulamış olacaktır” görüşünü benimsemiştir.

Çoğunluk, itiraz yoluna başvuran mahkemenin yerine geçen bir anlayışla inceleme yapmış ve 16. maddenin mahkemece uygulanacak hüküm olmadığını saptayarak başvurmayı yetkisizlik nedeniyle reddetmiştir. Oysa Anayasa Mahkemesinin mahkemelerin yerine geçerek uygulama yapma ve hüküm tesis etme yetkisi yoktur. İlk inceleme evresinde Anayasa Mahkemesinin yetkisi, başvurma koşullarının oluşup oluşmadığını saptamaktan ibarettir.

Bu nedenle çoğunluk kararına katılmıyoruz.

Üye	Üye	Üye
Fahrettin ULUÇ	Ahmet H. BOYACIOĞLU	Şevket MÜFTÜGİL

KARŞIOY YAZISI

İtiraz yoluna başvuran Mahkemenin bakmakta olduğu davanın konusu, İstiklâl Madalyası beratı verilen ve madalya aylığı bağlanan bir kişinin, sonradan buna hak kazanmamış olduğunun meydana çıkması üzerine Madalya vesikasının iptali nedeniyle ödenmiş bulunan aylıkların geri alınmasına karar verilmesinin Hazinece istenmesinden ibarettir.

Adıgeçen mahkeme, bu davayı, ya 1803 sayılı af kanununun 16. maddesinin kapsamı içinde görerek istemi red edecek veya bu maddenin kapsamı dışında kaldığını saptayarak istem doğrultusunda karar verecektir.

Her iki halde de mahkemenin, sözü geçen 16. maddeyi uygulayacağı ve ona dayanarak karar vereceği meydandadır.

Buna göre, Zeytinburnu Asliye 1. Hukuk Mahkemesi, bu dosya ile yaptığı itiraza yetkili olduğundan işin esasının incelenmesine karar verilmelidir.

Esas Sayısı : 1976/41
Karar Sayısı : 1976/44

Yukarıdaki nedenlerle karara karşıyım.

Üye

Ziya ÖNEL

Üye

Muhittin GÜRÜN

KARŞIOY YAZISI

Davacı hazine, Zeytinburnu Asliye Hukuk Mahkemesinde açtığı davada, İstiklâl Madalyası beratı sonradan iptal edilmiş bulunan davalıdan kendisine ödenen şeref aylıkları tutarının geri alınmasına karar verilmesini istemiştir.

“Cumhuriyetin 50. Yılı Nedeniyle Bazı Suç ve Cezaların Affı Hakkında Kanun”un 16. maddesi, çeşitli nedenlerle sonradan madalya beratı iptal edilmiş bulunanlara ödenmiş şeref aylıklarının geri alınmamasını öngörmektedir. Davalının 16. madde hükmünden yararlanıp yararlanamayacağını araştırmak ve böylece maddeyi olumlu veya olumsuz yönden uygulamak durumunda bulunan Mahkeme, maddenin Anayasaya aykırı olduğu kanısı ile Anayasa Mahkemesine başvurmaya yetkilidir.

İptali istenen 16. maddedeki “Çeşitli nedenlerle sonradan Madalya beratı iptal edilmiş bulunanlar” deyiminin genel bir nitelik taşıması ve tüm iptal nedenlerini kapsaması da bu görüşü güçlendirdiği kanısındayım.

Üye

Lütfi ÖMERBAŞ